

DOMAČE BRANJE -KRST PRI SAVICI

1. **SODOBNIKI:** Fran Malavašič, Jožef Blaznik, Josip Stritar, Janez Trdina, Ernestina Jelovšek, Lenka Prešeren.

2. ZGODOVINSKI OKVIR PREŠERNOVEGA ČASA:

1800-1821 otroška leta v Vrbi, šolska leta v Ljubljani

1821-1828 študijska leta na Dunaju

1824-1827 prvi pesniški poskusi

1828 prva služba v Ljubljani

1830 Matija Čop se vrne v domovino

1833 Prešeren spozna Julijo Primic

1835 življenje ječa ...

1836 pojavi se Ana Jelovšek

1849 novi časi, doba Bleiweisa, oblast dovoli tisk Poezije

1848-1849 hiranje in smrt v Kranju

1849- priznanje in slava

3. PREŠERNOVO ŽIVLJENJE

France Prešeren se je rodil leta 1800 v Vrbi na Gorenjskem. Rodil se je v kmečki družini, očetu Šimenu in materi Mariji. Po diplomu na dunajski pravni fakulteti se je vrnil v Ljubljano, kjer je deloval kot odvetnik. Večina njegovih pesmi je nastala prav tukaj, pri pisanju pa ga je usmerjal tudi prijatelj Matija Čop. Začel je pisati zelo zgodaj. Njegovo življenje pa sta zaznamovali dve ženski: bogata trgovčeva hči Primičeva Julija, ki jo je spoznal v trnovski cerkvi in ljubljanska perica Ana Jelovšek, s katero je imel tudi tri nezakonske otroke. Prešeren je postal prvi Slovenec v romantiki. V zadnjih letih je vedno bolj zapadel malodušju, pijači in bolezni, ki je slednjič povzročila njegovo prezgodnjo smrt.

Umrli je v Kranju leta 1849.

4. NASTANEK IN IZID KRSTA PRI SAVICI

Knjiga Krst pri Savici je povest v verzih, ki je izšla leta 1836. Prešeren pa jo je posvetil prijatelju Matiju Čopu. To knjigo oziroma Krst pri Savici je napisal med pripravištvom pri dr. Blažu Crobathu.

5. ZGODOVINSKI VIRI

J.V. Valvasor : Slava vojvodine Kranjske

Valvasor je opisoval vero, podjarmljenje in pokristjanjevanje starih Slovencev.

Prešeren je iz tu prevzel podatke o bojih med kristjani in staroslovenskimi pogani, o Valjahunu, Avreliju, Drohu.

A.T: Linhart : Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije

S pomočjo tega dela je Prešeren prikazal zgodovinski čas, pojme o staroslovenskih bogovih, črtih, Živi. Povzel pa je pojmovanje, da so stari Slovenci živeli v svobodni demokratični družbi in da je bilo s pokristjanjevanjem konec njihove politične svobode.

6. LITERARNI ZGLEDI

Homer: Iliada, Vergil: Eneida

Tu je lahko primerjal boj s hudournikom (Uvod).

Vergil: Troja (padec)

Ta mu je bila verjetno za zgled, ko je opisoval obleganje Ajdovskega Gradca, bojev zanj in Črtomirov govor.

Dante: Božanska komedija

Uporaba tercine v Uvodu, Črtomirovo in Bogomilino, Bogomila je bila vzvišena in s tem podobna Beatrice.

Voltair: Alzira

Delo o nasilnem pokristjanjevanju, v času bojev med Inki in Španci - tu je junak, tako kot pri Prešernovem Krstu pri Savici, pripravljen sprejeti krščansko vero, navkljub vsemu hudemu, ki so ga pokristjanjevalci storili njemu, njegovi družini, ljudstvu. Vero pa je sprejel zato, ker je spoznal razliko med pravim, torej humanim krščanstvom in političnem nasilju.

Z. Werner: Križ na Vzhodnem morju

Dejanje je postavljeno v boje nemških križarjev, krščanskih Poljakov in poganskih Prusov. Tudi tu se na koncu junak odpove ljubezenski zvezi z nevesto, ki se je zaobljubila Mariji.

Chateaubrian: Atala, Manzoni: Zaočenca

V obeh delih je pomemben motiv devška zaobljuba (Bogomilia se zaobljubi Bogu).

7. MOTIVI, TEME IN IDEJE

Uvod:

Motivi:Boj za staro slovensko svobodo, bratomorna vojna, obleganje zadnje uporniške skupine, junakovo vztrajanje do konca in pa smrtni boj.

Ideja:Narodna, družbena, posameznikova svoboda, kot poglobljena vrednota, svobodna izbira vere in družbenih zakonov.

Tema:Poslednji boj naših prednikov za staro vero, za samostojnost.

Krst:

Motivi:Premagan junak, samomor, srečna ljubezen, pokristjanjevanje in deviška zaobljuba.

Ideja: različne interpretacije

Tema:Romantična ljubezen, Črtomirov krst, življenjski obup in prepričanje, da vlada nad posameznikom usoda.

8. EPSKE OSEBE

Črtomir:

V Uvodu je neustrašen, na smrt pripravljen, svobodoljuben voditelj in bojevnik. Veruje v svobodo, raje gre v smrt kakor pa da bi živel v suženjstvu. Verjame, da bodo lahko Slovenci ostali na tem svetu le z neodvisnostjo in samostojnostjo naroda. V Krstu pa se njegova osebnost začne kazati tudi v malce drugačni luči. Pokaže se njegova globoka, brezmejna, silna in romantična ljubezen do Bogomile, katera je zmožna premagati tudi njegovo moškost in junaštvo. Tudi zna razmišljati s svojo lastno glavo - proti koncu namreč izvemo, da sploh ni verjel v stare bogove in jih je imel le za izmislek svečnikov.

Bogomila:

Kakor Črtomira, tudi njo spoznavamo ob branju dela. Iz šestnajstletne naivne deklice se spremeni v zrelo in pametno dekle. S tem je sposobna spoznavati resnično življenje, začuti pa tudi potrebo po večni ljubezni. Ker ji ljubezen obljublja ravno nova vera - krščanstvo se odloči, da bo postala svečenica, se večno zaobljubila Bogu in molila za svojo ljubezen. Črtomir se zave, da si dekle želi njegove krstitve, da bo tudi njemu omogočeno posmrtno življenje in bosta tako lahko večno združena v nebesih.

Valjhun:

Je sin Kajtimare in je poveljnik krščanske vojske, ki je zvezi z Bavarci in se že več let vojskuje z uporno slovensko pogansko vero. Valjhun hoče ubiti Črtomira, ker ni bil krščen in se ni šel krstiti, ko mu je to bilo naročeno.

Duhovnik:

Tisti ki ga je poklicala Bogomila in pripeljala da krsti Črtomirja, ter ga s tem »popelje« v krščansko vero.

10. POVEST V VERZIH

Pesniška zvrst v katero sodi Krst pri Savici je po Prešernovi lastni oznaki >povest v verzih<. Gre torej za eno krajših epsko-lirskih zvrsti, s katerimi je romantika nadomeščala velike epske oblike.

Glavne značilnosti zvrsti so: majhen obseg, epsko-lirska sestava,. V ospredju so bolj junakova doživetja kot zunanji dogodki; namesto junaških dejanj so bolj pomembna intimna dejanja; ljubezen je pogosto vzrok za junakovo nesrečo, krivdo in zlom. Podatki o junakovem življenju so pogosto skopi. Pesniku namreč ne gre za objektivno pripoved o junaku, do njega je v subjektivnem razmerju .

Prešernov Krst pri Savici ima vse glavne značilnosti romantične povesti v verzu, vendar jih oblikuje na način, zato se precej razlikuje od drugih evropskih del.

11. NOTRANJA FORMA/ZGRADBA

Pesnitev je zgrajena iz treh delov:

- prvi del je posvetilni sonet Matiju Čopu.
- drugi del je uvod v pesnitev
- zadnji del pa je krst Črtomirja

12. JEZIK IN SLOG

V delu je slogovnih sredstev izjemno veliko. Ena izmed njih so metafore s katerimi izraža čustva, metonimije, okrasni pridevki, pretiravanje, inverzija, retorična vprašanja, posebitve, vzkliki, primere. Verz je povsod laški enajsterec, le da v Uvodu uporabi kitice tercine, v Krstu pa oktave. V Uvodu je uporabljena tudi verižna rima, ki ga pohitri, v orisu dogodkov pa je precej površen. Slog pisanja se stalno prilagaja vsebini. V delih, kjer govori o zunanjih dogodkih je preprost, ob drugih pa poudarja razum z odvisnimi besednimi zvezami. Slog Prešernovih del pa je popolnoma klasicističen.

13. POZNEJŠE RAZLAGE

V poznejših razlagah je prihajalo do nasprotnih tolmačenj njenega smisla in tudi vrednosti.

To je bilo v skladu z mnenjem Stanka Vraza, ker se mu je zdela težko razumljiva. Do tega pa je prišlo, ker bralcem ni bil jasen pomen nekaterih motivov in idej. Do teh razhajanj je prišlo zlasti v sami literaturi. Pesniki, ki so se ukvarjali so bili: Oton Župančič, Anton Aškerc, Matija Murko, Jože Debevec, Avgust Žigon in drugi.

14. MOTIVIKA KRSTA PRI SAVICI V NOVEJŠI KNJIŽEVNOSTI, LIKOVNI IN GLASBENI UMETNOSTI

Motivika dela je imela močan vpliv zlasti v novejši književnosti, od lirike do pripovedništva in dramatike.

S problemi so se ukvarjali razni pesniki kot so: Župančič, Miran Jarc, Vodnik in drugi.

Na glasbenem področju je nastalo na Prešernovo snov dve operni pesmi (Krst pri Savici).

V likovni umetnosti so na temo Krst pri Savici ustvarjali razni ilustratorji. Med njimi so: Simon Ogrin, Janez Šubic, Rajko Slapernik in drugi.

Od kiparskih upodobitev je ostala najbolj znana reliefna na spomeniku Prešerna v Ljubljani, kjer je Ivan Zajc prikazal slovo Bogomile in Črtomira pred junakovim odhodom v boj.

15. SODBE LITERARNIH ZGODVINARJEV O KRSTU PRI SAVICI

O Prešernu in njegovih delih so pisali tudi različni slovenski pesniki. O Prešernu so pisali: Josip Stritar, Matija Murko, Ivan Prijatelj, Josip Vidmar in Anton Slodnjak.

O pesnitvi Krst pri Savici pa so poročali: Tone Šifrer, Boris Paternu, Anton Aškerc, Avgust Žigon in France Kidrič.

OBNOVA KRSTA PRI SAVICI

Matiju Čopu:

Poslovilni govor Čopu. Pove, da ga je njegova smrt prizadela in izrazi svojo notranjo bolečino. Pove, da je življenje zelo kratko, ter se jezi nad dejstvom, da njegovega prijatelja ni več, ko pa je imel v življenju še toliko za postoriti. Jasno nam tudi pove, da bo še kar nekaj časa žaloval za njim.

Uvod:

Doba pokristjanjevanja na slovenskem - boj med pogani in kristjani. Valjhun je pokristjanjevalec, ki pobija vse drugače misleče ljudi. Veliko ljudi je pobitih poganov, veliko krvi je prelite. Ostane le še Črtomir, ki se s svojimi četami zateče v Bohinj. Valjhun jih kmalu odkrije ter jih, skupaj s svojimi četami, obkolje in oblega 6 mesecev. Kmalu Črtomir in njegova vojska porabijo vso zalogo hrane in začnejo stradati. Črtomir tako neke noči prepričuje svojo četo naj gredo z njim, ker raje umre, kot pa postane suženj. Črtomirjeva vojska se soglasno odloči, da napadejo, ko bo sovražnik spal. A žal je bil istih misli tudi Valjhun. Tako je prišlo do velikega pokola, kjer Črtomirovi vojaki umrejo. Valjhun išče Črtomira med padlimi vojaki, a zaman.

Krst:

Pod Triglavom je zasijalo sonce. Črtomir se še ni umiril po nočnem spopadu. Spominja se prvega srečanja z Bogomilo in ločitve, ko je šel v boj. Bojeval se je, čeprav ni verjel v zmago. Premagan je bil pri Bohinjskem jezeru. Naslonjen na krvavi meč ob obali misli na samomor, ko se ponovno spomni Bogomile. Želi jo še enkrat videti. K njemu privesla ribič. Črtomiru pove, da ga Valjhun še vedno išče in ga zapelje na varno. Ribič gre po Bogomilo in denar. Počaka ga tam, kjer se Sava izliva v Bohinjsko jezero. Ribič se vrne z dvema osebama: Bogomilo in duhovnikom. Bogomila Črtomiru pove, da se je pokristjanila. Z njim se ne more poročiti, ker ji vera to prepoveduje. Črtomira prepriča, da se pusti krstiti pri Savici. Črtomir odide in v Akvileji postane duhovnik. Bogomila je odšla domov k očetu in nikdar več se nista videla.